

Iob. 5. sua confundetur. ¶ Scriptum est enim: Reprehendens sapientes in astutia eorum. Et iterum: Dominus nouit cogitationes sapientium, quoniã uanæ sunt. Istud in spalmo habetur. 97. Deniq; idem sensus est. Sciens enim uanas cogitationes illorum, ut stultos esse probaret, sapientiã illorum reprehendit, ostendens uerum esse quod falsum dicebant, & falsum quod uerum putabant.

Itaq; nemo gloriatur in homine. Quoniã enim humane cogitationes et consilia improuida & infirma sunt, non esse gloriandum in homine, sed in deo, cuius consilium retractari non potest: quicquid enim homines sine deo sapiūt, stultum est. ¶ **Omnia enim uestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue uita, siue mors, siue præsentia, siue futura, omnia uestra, uos autem Christi, Christus autem dei.** Alio loco dicit de eodem sensu: Nos aut̃ seruos uestros propter Iesum, seruos pro ministris posuit, ut non singulos sibi defenderet, cum omnibus uterentur, sicut & dñs dicit: Ego sum in medio uestrum, nõ ut ministrer, sed ut ministrẽ. Nam mundus utiq; noster est, sed ut de illo secũdum dei uoluntatem sentiamus, & decretos cursus eius in dei uoluntate ponamus, Et uita præsens concessa nobis est, sed ut modeste illam, & cum dei gloria transigamus. Siue mors, ut pro Christo mori libenter habeamus spe promissionis futuræ. Siue præsentia, ut sic præsentibus utamur ne offendamus. Siue futura, ut futura credẽtes, ipsis nos magis quia meliora sunt commẽdemus. Vos autem Christi, ut quomodo hæc iudicio nostro concessa sunt & subiecta, ita nos Christo subiiciamur, quippe cum per ipsum esse cœperimus, & in prima origine & in regeneratione. Christus autem dei. Christus dei est patris sui proprius filius faciens uoluntatem eius, ut & nos ipsius faciamus. Si ergo Christi sumus famuli, quid est ut ad eius iniuriam de hominibus aliquid speremus?

CAPVT III.Ita

Ta nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum dei.) Hoc significat, quia minus de illo sentiebant aliqui Corinthiorum, sed ut hoc homo de illo sentiret quod & deus qui illum elegerat deo ministros Christi ait, & dispensatores mysteriorum dei. Quando enim non uerborum strepitu, neque humana sapientia nitebatur, intelligi debuit sacramentum Christi dispensare, in quo non uerba sed uirtus fulgebat, non per quod homo, sed deus gloriosus uideretur. Collega enim piscatorum, non aliter quam illi Christum predicabat. Cum ergo ministrum se Christi & sacramentorum dei probat, pseudoapostolos notat, & abnegat Christi esse quod tradunt per id quod discordaret a traditione apostolica. ¶ Hic iam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inueniatur.) Hoc quod dicit, non solum ad pseudoapostolorum personam pertinet, sed ad reliquorum qui accepta dispensatione, aut uerecundia, aut timore, aut certe commendationis sue causa constanter arguere trepidabant aut malos sensus aut mores. Hic enim tam constans erat ut nec uitae suae parceret, dummodo si deliter omnia celebraret. ¶ Mihi enim pro minimo est, ut a uobis diiudicer, aut ab humano die.) Quos in tantis uitis reprehendit, miserum dicit ad his se iudicari: quippe cum nec a iustis iudicandum se sciret. Aut ab humana autem die, hoc est, quia nec a legibus mundo creditis iudicandus erat. Supergressus enim humanam iusticiam, caelesti iusticiae studebat, sicut dicit dominus: **Math. 1** Nisi abundauerit iusticia uestra plus quam scribarum & pharisaeorum, non intrabitis in regnum dei. Humanum ergo die cum dicit, significat & diuinum, in quo iudicaturus est Christus, quia sicut iurisconsoluti seu pontifices, quos uocant sacerdotis certos dies quibus iudicatur decreuerunt, ira & dies domini definitus est, quo iudicaturus est mundum. ¶ Sed neque meipsum iudico, nihil enim mihi conscius sum.) Apertum est, quia conscientiam puram habens sollicitus de se non erat.

N 2 ¶ Sed

¶ Sed non in hoc iustificatus sum.) Nunc humiliat se, & loquitur ut homo qui possit culpam incurrere nescius. ¶ Qui aut iudicat me, dominus est.) Recte ait, quamuis humiliauerit se, tamen domino Christo plurimū dedit, quia potest quod hominem latet, dū occulta iudicat manifestare, non ut reum faciat sed prudentē. Quāuis enim homo est, quem nō potest, nisi aliquid lateat. Interdum enim aliquid utile putamus quod inutile est. Nec enim omnia membra aut latera conuersationis humanæ descripta habemus, ab his autem quæ grauiasunt aperte prohibiti sumus. Nam quædam causæ nos fallere solent ex causis aliquibus ortæ, ut quod non est utile, putemus utile. Quod leue quidem est, quia propositum liberū est.

¶ Itaq; nolite ante tempus iudicare donec ueniat dominus.) Monet illos ne iudicent cum iudicandi sint, & habeant duplex peccatum, sicut ait dominus: Nolite iudicare ut non iudicemini, sed expectare diem iudicij dei, ac si fideles & boni sint. Iniuria enim iudicis est, si ante cognitionem eius a seruo procedat iudicium aut sententia.

¶ Qui illuminabit occulta tenebrarum & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique a deo.) Hoc dicit, quia in die iudicij nihil occultum erit eorum quæ gesta aut cogitata sunt, & simplicitas & hypocrisis illic apparebit, ut & qui despectus habebatur fortè dignus appareat, & qui aliquid esse putabatur inueniat reprobis. Omnia enim nuda erunt in die iudicij, & tunc laus erit bene agenti uel cogitanti. Hic enim qui laudatur improbabile est an dignus sit, sicut & in alio loco dicit: Nō enim qui seipsum commēdat, probatus est, sed quē deus commendat, quem utiq; nihil latet.

Hæc autem fratres transfigurauit in me & Apollo propter uos, ut in uobis discatis ne supra quā scriptum est unus pro uno infletur aduersus alterum.) Transfigurauit hæc in se & Apollo, dum pseudoapostolorū glorias & traditiones peruersas sub sua persona & Apollo euecuat, summam illos designans non singulatim, ne fortè maior discordia in populo nascere

tur.

Matth. 7.

2. Cor. 10

tur. Nemo enim audiens nomē suum taxari, aut eius cui fauet, contentus est tacere. Tacito autem nomine si quis audiens, ac si de se intelligat, dictum dissimulat. Sub hac ergo propositione euacuauit personas illorum, cum dicit: Ego plantauī, Apollo rigauit. &c. ut in his discerent nihil dandum hominibus. ¶ Quis enim te discernit? Id est, sunt aliqui qui amplius accipiētes in baptisate aut in doctrina, cæteros dicant minus consecutos. Hoc his loquitur, qui baptizatos ab alijs, plus aliquid esse putabāt, quorum eloquentia seducebantur, ut fūco quodam peruersa recta putarent. Tanta enim discordia erat in populo, ut multa essent studia diuersarum partium: & sic omnia dicta sua aptauit Apostolus sine manifestatiōe nominum omnibus partibus, ut cum legeretur epistola, unaquæq; pars ad se dicta susciperet, audiens quod causæ suæ intēdi cognosceret. ¶ Quid autem habes quod non accepisti? Nihil illum boni ultra dicit consecutum ab alijs quā ab eo acceperat, ideo frustra queri. Quod em̄ habebant, ab Apostolo acceperant. Ad unum autem uidetur loqui, quia ad patrem plebis loquitur. ¶ Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Hoc quasi insultatores apostoli agebant per imperitiam, ut eadem audientes quæ ab Apostolo iam didicerant, illum euacuantes de eorum magisterio gloriantur. Eloquentia enim commendati, prædicationis gloriam in se conuertebant. Apostolus uero contemptibilem se uolebat uideri, dummodo dei gloriam faceret acceptabilem. ¶ Quam saturati estis, iam diuites facti estis, sine nobis regnatis. Ironia est sicut dicunt. Irascentis enim uerba sunt, non confirmantis. In quibus enim tanta uitia arguit, regnare illos dicit: sic enim putabant gloriantes de his quæ à pseudoapostolis tradebantur. ¶ Et utinam regnetis, ut & nos uobiscum regnemus. Ut pius pater etiam ingratis filijs bene optat. Qui enim poterat fieri, ut sine apostolis regnarent. Quicquid enim non ab apostolis traditum est, sceleribus plenum est. Sic tamen ordo fuerat dicere: Ut uobiscum regnetis, sed quia præmiserat, Et uti

N; nam

nam regnetis, aliter dicere nō potuit, nisi ut & nos uobiscum regnemus. Regnare autem est de spe & promissis Christi securum esse, & gaudere in his quæ aduersa propter nomen Christi accidunt. Lucrum enim afferunt, nō detrimentum. Vnde alio loco dicitur Cum infirmor, tunc potens sum.

Puto enim deus nos apostolos nouissimos ostēdit, quasi morti destinatos.) Hoc ideo personæ suæ deputat, quia semper in necessitate fuit, persecutiones & pressuras ultra ceteros passus, sicut passuri sunt Enoch et Helias, qui ultimo tempore futuri sunt apostoli. Mitti enim habent ante Christum ad præparandum populum dei, & muniendas omnes Ecclesias ad resistendum antichristo, quos & persecutiones pati & occidi, lectio apocalypsis testatur. Horum ergo tempus suo temporali comparauit apostolus, ut occidantur.

Ad hoc enim uenturi sunt, ut occidantur. ¶ Quia spectaculum facti sumus huic mūdo, & angelis, & hominibus.) Quia erunt spectaculum & Enoch & Helias usque adeo, ut corpora eorum in platea proijciantur in conspectu totius populi infidelis: ita et apostoli spectaculum facti sunt quia publice ridebantur, positi ad iniurias & mortem quam passi sunt. Mundum autem angelos & homines dixit, quia & angeli mali sunt, dicente Dauid in Psalmo 77. Vexabat illos per angelos malos. Et homines mali & increduli, his apostolorum iniuriæ oblectamento sunt. Mundus autem idcirco infidelitas dicitur, quia uisibilia sequitur. ¶ Nos stulti propter Christum.) Verum est, quia amantes Christum, stulti sunt mundo.

¶ Vos autem prudentes in Christo.) Qui prudens in Christo iudicatur à perfidis, non recte asserit Christum, Denique Marcion, qui negat filium dei, & incarnari deū potuisse, prudens est mundo: & Fotinus, qui non fatetur Christum per id quod natus est, deum, sapiens uidetur mundanis. ¶ Nos infirmi, uos autem fortes.) Infirmi ideo, quia sine adulatione & cum stulticia, sicut uidetur mundanis, prædicantes Christum, iniurijs subiicieban-

tur. ¶ **Vos autem fortes.**) Ideo fortes, quia sic profitebantur Christum, ne offenderent homines ut essent securi.

¶ **Vos nobiles.**) Qui enim Christum non fatetur, quia Abraham promissus est, & ab initio predicatus, hic nobilis contra Christum est, quia antiquitate promissi Christi alijs deputat.

¶ **Nos uero ignobiles.**) Ignobilis mundo est, qui Christum quod mundus denegat, ab initio profitetur.) Hæc igitur omnia supradicta, quæ negare uidentur, confirmat: & quæ quasi confirmare uidentur, negat. Irascentis enim uerba sunt, qui negando confitetur, & confitendo negat.

¶ **Usq; in hæc horâ & esurimus & sitimus, & nudi sumus, & laboramus nostris manibus operantes.**) Libere enim & iuxta fidem uerâ sine aliqua adulatione Christum predicantes, & gesta prauæ uitæ arguentes, gratiam apud homines non habebant, & colaphizabantur, id est, iniurijs agebantur, & instabiles erant, quia fugabantur ne in loco diu manentes, plures docerent. Ideo & manibus operabantur, quia non solum gratiam apud homines non habebant, uerumetiam ab his accipere indignum erat, qui errori studebant.

Sicut dicit in psal. 140. **Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum,** quia & libertatem arguendi amittit,

Psal. 140

& peccat qui ab eo accipit, quod ideo datur ne corripiat. ¶ **Maledicimur & benedicimus.**) Male transectantes enim, se hortabant ad bonum.

¶ **Persecutionem patimur, & sustinemus.**) Quia persequentibus se non resistebant.

¶ **Blasphemamur & obsecramus.**) Blasphemantes enim rogabant ut permitterent sibi reddi rationem.

¶ **Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsema usq; adhuc.**) Non resistendo ulli, neque uicem in malis reddendo, sed semper se subiiciendo, ut per patientiam prouocaret ad bonum,

contemptibilis & despectus fiebat. **Usq; modo. i. usq; nunc etiam**

apud Corinthios, pro quibus hæc quæ supra memorat, mala passus est.

¶ **Et quoniam humilitatem suam nihil in his proficere uidebat, queritur dolore commotus, tantam subiectionem & iniurias nullum fructum habere potuisse, sed & quod deterius est, in peius profecisse.**

¶ **Non ut confundam uos hæc scribo.**) Hoc est, non ut

tuborem uobis faciã, hæc scribo, sed ut corrigatis. ¶ Sed quasi filios charissimos moneo.) Adhuc se supplicem facit, ne correpti & ad iram prouocati, admonitionẽ eius spernerent: id agit ut medicus salutaris, qui putamina abscidens, dolorem illatum spe & blanditijs mitigat ut aeger se curari permittat.

S Lenim decem milia pædagogorum habueritis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu per Euangelium ego uos genui.) His dictis ostendit nullum posse eo affectu diligere illos, quo ipse eos diligebat. Quis enim alienos filios suis præponat in amore? Ac per hoc monira eius, qui & pro his tanta mala passus est, non debere eos spernere. ¶ Obsecro ergo uos imitatores mei estote.) Obuolentiam sancti Apostoli, qui obsecratur filios ut imitentur patrem, hoc est, sponte rogat egros, ut recipiant medicinam. In his tamen sui illos imitatores uult esse, ut sicut hic multa exitia pro salute eorum ab incredulis passus est, & non cessit, dummodo per dies & noctes euangelizaret illis donum gratiæ dei: ita & illi manentes in fide eius & doctrina, non reciperent falsorum apostolorum praua commenta, sed persisterent, contemnentes opprobria aut detractiones ut patri suo spiritali inuiolatum seruarẽt affectum. ¶ Ideo misi ad uos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in domino.) Mortatur eos in hoc eodem Timotheo, quem ideo charissimum & fidelem filium obtestatur in domino, ut in hoc discerent quid peccarent. Cui enim huic testimonium perhibet, illos arguit. ¶ Qui uos commonefaciat uias meas quæ sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni Ecclesia doceo.) Per istum quem fidelem filium in domino confirmat, reuerti illos uult ad regulam à se traditiæ ueritatis, ut commoniti uerbis & exemplis operum eius respicerent, cognoscentes non perperam se fuisse ab Apostolo doctos, quando eadem tene re omnes Ecclesias discerent. ¶ Tanquam non uenturus essem ad uos, sic inflati sunt quidam.) Indignabantur quidam Corinthiorum, quia non ibat ad illos, non de-
fiderio